

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 10/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 24 kap. 1 § i strafflagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 februari 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av 24 kap. 1 § i strafflagen (RP 232/2008 rd) till lagutskottet för beredning.

Åtgärdsmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motion:

— åtgärdsmotion AM 4/2007 rd Brott mot hemfriden via sms (Leena Harkimo /saml), som sänts till utskottet den 25 maj 2007.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialmedarbetare Matti Marttunen, justitieministeriet

- överinspektör Keijo Suuripää, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Sanna Helopuro, Kommunikationsministeriet
- tingsdomare Maritta Pakarinen, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Jorma Äijälä, Riksåklagarämbetet
- advokat Markku Fredman, Finlands Advokatförbund
- chefsjurist Krister Kaipio, Elisa Abp
- jurist Jyrki Arjanne, TeliaSonera Finland Oyj
- professor Dan Frände
- professor (emeritus) Pekka Koskinen
- professor Sakari Melander
- professor Kimmo Nuotio
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Dessutom har ett skriftligt utlåtande lämnats av
— FiCom ry.

REGERINGENS PROPOSITION OCH ÅTGÄRDSMOTION

Propositionen

I propositionen föreslås att strafflagen ska ändras så att också den som skickar textmeddelanden kan göra sig skyldig till hemfridsbrott.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotionen AM 4/2007 rd föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att reda ut rättsmedel till skydd mot störande sms.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

I propositionen föreslås det att 24 kap. 1 § i strafflagen kompletteras så att sändande av textmeddelande kan uppfylla brottsrekvisitet för hemfridsbrott. För närvarande gör sig bland annat den skyldig till hemfridsbrott som stör någons hemfrid genom att föra oväsen, kasta föremål, ringa telefonsamtal eller på något annat motsvarande sätt. Ett sådant motsvarande sätt kan vara exempelvis att förorsaka långvarig eller upprepad skakning eller att förorsaka störning med hjälp av kraftigt ljud eller genom att kasta in motbjudande föremål genom brevinkastet till en bostad (RP 184/1999 rd).

Praxis när det gäller att ta ställning till om det kan betraktas som hemfridsbrott att skicka textmeddelanden har varit något oenhetlig. I ett prejudikat fastställde Högsta domstolen HD 2008:86 (votering) att brottsbeskrivningen för hemfridsbrott inte uppfylldes genom att den åtalade hade skickat textmeddelanden. Efter detta avgörande har inte heller polisen längre undersökt skickande av störande textmeddelanden som hemfridsbrott.

Kommunikationsteknologin har utvecklats märkbart efter det att hemfridsbrott genom telefonsamtal kriminaliserades i samband med en lagreform 1938 (334/1938). Mobiltelefoner används numera allmänt och det har lett till att telefonkommunikationen har blivit mycket privattare till sin natur. Det är vanligt att man har med sig mobiltelefonen också utanför det område som skyddas av hemfriden. Användaren kan också själv ställa in telefonens funktioner, inklusive olika ringsignaler. Dagens teknologi gör det möjligt att ta emot andra meddelanden i mobiltelefonen än textmeddelanden.

Begreppet hemfridsbrott används såväl i statsförfattningsrättslig som i straffrättslig betydelse. Grundlagens 10 § 1 mom. tryggar vars och ens privatliv, heder och hemfrid. Skyddet för privatlivet utgår från att en individ har rätt att leva sitt eget liv utan att myndigheter eller någon annan ingriper godtyckligt i det (RP 309/1993 rd). Grundlagsutskottet har konstaterat

att strafflagens straffbestämmelser rörande hemfriden skyddar hemfriden och privatlivet inom ramen för den mot obehörig störning från andra människors sida. Definitionen i 24 kap. 11 § i strafflagen av vilka platser som är hemfridsskyddade motsvarar i allt väsentligt hemfriden som författningsrättsligt begrepp, men är dock i vissa avseenden mera vidsträckt än det (GrUU 36/1998 rd).

Lagutskottet tog ställning till okynnessamtal och annan störande telekommunikation i sitt betänkande om regeringens proposition om revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning (LaUB 6/2000 rd — RP 184/1999 rd). Enligt lagutskottets uppfattning ska störande samtal bestraffas som hemfridsbrott bara när de rings till hemfridsskyddade platser medan de är att betrakta som ofog när de rings till ämbetsverk, kontor, affärer eller andra liknande platser. Lagutskottet konstaterade också att bestämmelserna om informations- och kommunikationsbrott i 38 kap. 5—7 § i strafflagen inte är avsedda att skydda mot okynnessamtal eller annan pinsam eller icke-önskad kommunikation, t.ex. textmeddelanden, e-post eller fax. Utskottet ansåg det befogat att i något lämpligt sammanhang utreda vilken roll denna typ av trakasserier spelar. Samtidigt bör det utredas om det rättsliga skyddet måste utökas.

Denna proposition utgår från att sändande av osakliga textmeddelanden kan jämföras med störande telefonsamtal. Enligt förslaget skulle endast sådana störande meddelanden vara straffbara som tagits emot på en hemfridsskyddad plats, förutsatt att avsändaren har insett att mottagaren av meddelandena sannolikt befinner sig på en sådan plats. Sändande av enstaka meddelanden ska normalt inte anses uppfylla brottsrekvisitet för hemfridsbrott utan det måste röra sig om många meddelanden. Försök till hemfridsbrott är inte straffbart.

Med beaktande av att hemfridsskyddet uttryckligen strävar efter att skydda en persons privatliv på ett territoriellt avgränsat område, det

vill säga i dennes bostad och i andra lokaler som används för boende och i dessas närhet, ser lagutskottet inga hinder för att utvidga bestämmelsen om gärningssätt för brott mot hemfriden så att också sändande av obehöriga textmeddelanden som stör hemfriden kan anses uppfylla brottsrekvisitet för hemfridsbrott. Enligt en statsförfattningsexpert som utskottet har hört finns det inte heller några konstitutionella hinder för lagändringen. Bestämmelsen utökar skyddet för en persons privatliv inom ett hemfridsskyddat område och utvidgningen kan därför motiveras från grundrättighetssynpunkt. Bestämmelsen innebär alltså att rekvisitet för hemfridsbrott blir något bredare. Man kan emellertid anföra grundrättighetsrelaterade, godtagbara skäl för denna utvidgning. Det föreslagna straffet kan också anses vara väl avvägt när det gäller hemfridsbrott genom störande meddelanden.

Lagutskottet konstaterar att hemfridsbrott genom textmeddelanden förutsätter att gärningsmannen förfar obehörigt. Eftersom det inte kan anses obehörigt och allra minst straffbart att sända sedvanliga textmeddelanden, måste en förutsättning för att brottsrekvisitet ska uppfyllas vara att textmeddelandena har sänts i syfte att störa. Man kan utgå ifrån att ett enstaka textmeddelande endast kan orsaka en relativt liten störning och därför måste brott mot hemfriden genom sändande av textmeddelanden innebära att det icke-önskade och störande sändandet är mycket livligt. Sändande av icke-önskvärda textmeddelanden är i allmänhet en del av ett bredare okynnesbeteende som också tar sig uttryck i andra former av störande per telefon, såsom omotiverade och icke-önskvärda samtal till en mobiltelefon eller trådtelefon. Men den typ av hemfridsbrott som avses här kan också uppfyllas enbart genom textmeddelanden.

Vid bedömning av om ett hemfridsbrott har skett måste man ta ställning till hur störande det kan anses vara att textmeddelanden ankommer till ett område som skyddas av hemfriden. Lag-

utskottet anser att meddelandenas innehåll inte är avgörande för om ett hemfridsbrott har skett. Av detta följer att upprepat sändande av icke-önskvärda textmeddelanden kan uppfylla rekvisitet för hemfridsbrott oberoende av om det finns något innehåll eller inte i meddelandena. Men också meddelandenas innehåll kan vid sidan av andra omständigheter bidra till att tolka deras eventuella syfte att störa. Om meddelandena exempelvis innehåller sådant som kränker mottagarens heder eller innehåller hot, kan sändandet av dem, på grund av deras innehåll, betraktas som straffbart med stöd av andra bestämmelser.

Med stöd av det som anförs ovan föreslår lagutskottet att lagförslag 1 i propositionen godkänns med de ändringar som föreslås i detaljmotiveringen.

Lagutskottet anser emellertid inte att den föreslagna regleringen är tillräcklig för att lösa de problem som den moderna kommunikationsteknologin orsakar. Utskottet hänvisar därför i detta sammanhang också till sitt betänkande LaUB 6/2000 rd. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att göra en bredare utvärdering av fenomenet med obehöriga meddelanden som riktar sig mot den personliga integriteten. Det räcker inte med att endast anlägga synpunkter på hemfriden. I det sammanhanget vore det också skäl att se över vissa andra bestämmelser, såsom strafflagens 17 kap. 13 § om ofog, som kan hänföras till samma tema. När man överväger olika lösningar är det viktigt att beakta att kommunikationsteknologin är stadd i ständig utveckling. Lagutskottet förutsätter att justitieministeriet i samarbete med berörda ministerier och andra aktörer under denna valperiod gör en heltäckande utredning om skydd mot störande och ofog med hjälp av modern kommunikationsteknologi samt utifrån en utvärdering av läget vidtar behövliga lagstiftnings- och andra åtgärder (*Utskottets förslag till uttalande*).

Detaljmotivering**1. Lag om ändring av 24 kap. 1 § i strafflagen**

24 kap. Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

1 §. Hemfridsbrott. För att bestämmelsen ska bli exakt och noga avgränsad är det nödvändigt att göra skillnad mellan att ringa telefonsamtal och sända textmeddelanden. Därför föreslås en ny 3 punkt i paragrafen.

För att bättre beakta kommunikationstillämpningarna i mobiltelefoner föreslår utskottet att bestämmelsen omformuleras så att det inte hänvisas till textmeddelanden utan till meddelanden som sänds med mobiltelefon. En sådan definition täcker in såväl textmeddelanden som exempelvis multimediameddelanden och röstmeddelanden. Här avses emellertid inte e-postmeddelanden, som därmed lämnas utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

2. Lag om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (Nytt lagförslag)

Enligt 36 § 3 mom. 1 punkten i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation har polisen utan hinder av den tystnadsplikt som föreskrivs i 5 § rätt att av ett teleföretag erhålla bland annat sådana identifieringsuppgifter om uppkoppling till anslutningen som behövs för utredning av 24 kap. 1 § 2 punkten i strafflagen. Detta kan ske med samtycke av målsäganden och den som innehar anslutningen.

Eftersom lagutskottet ovan i samband med lagförslag 1 har föreslagit att bestämmelsen om hemfridsbrott med hjälp av telefon och textmeddelanden som skickas med mobiltelefon ska tas in i en ny 3 punkt i 24 kap. 1 § i strafflagen, måste motsvarande lagtekniska ändring göras i 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, varigenom hänvisningen gäller 24 kap. 1 § 3 punkten i strafflagen.

Motion

Åtgärdsmotion AM 14/2007 rd. Utskottet föreslår att lagförslag 1 i propositionen godkänns så ändrad att brottsrekvisitet för hemfridsbrott gäller sändande av såväl textmeddelanden som andra meddelanden med mobiltelefon. Utskottet föreslår dessutom ett uttalande om en framtida heltäckande utredning i ärendet. Utskottet föreslår därför att åtgärdsmotionen förkastas.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår grundlagsutskottet

att lagförslag 1 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att ett nytt lagförslag 2 godkänns (Utskottets nya lagförslag),

att AM 4/2007 rd förkastas och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

*Utskottets ändringsförslag***1.****Lag****om ändring av 24 kap. 1 § i strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 24 kap. 1 §, sådan den lyder i lag 531/2000, som följer:

24 kap.
**Om kränkning av integritet och frid samt om
ärekränkning**

1 §

Hemfridsbrott

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon inträder på en hemfridsskyddad plats eller gömmer sig eller stannar kvar på en sådan plats, (*utesl.*)

2) stör någons hemfrid genom att föra oväsen, kasta föremål (*utesl.*) eller på något annat motsvarande sätt, *eller*

3) stör någons hemfrid genom att ringa telefonsamtal eller skicka meddelanden till mobiltelefon,

ska för *hemfridsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

*Utskottets nya lagförslag***2.****Lag****om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 16 juni 2004 om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) 36 § 3 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 343/2008, som följer:

36 §

Rätt för vissa andra myndigheter att få uppgifter

— — — — —
Utan hinder av den tystnadsplikt som föreskrivs i 5 § har polisen rätt att av ett teleföretag erhålla

1) med samtycke av målsäganden och den som innehar en anslutning få sådana identifie-

ringsuppgifter om uppkoppling till anslutningen som behövs för utredning av i 16 kap. 9 a § i strafflagen avsett brott mot besöksförbud, i 17 kap. 13 § 2 punkten avsett ofog eller i 24 kap. 1 § 3 punkten avsett hemfridsbrott, samt

— — — — —
Denna lag träder i kraft den

20 .

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att justitieministeriet i samarbete med berörda ministerier och andra aktörer under denna valperiod gör en heltäckande utredning om

rättsskyddsmedel mot störande och ofog som sker med hjälp av modern kommunikationsteknologi samt utifrån en utvärdering av läget vidtar behövliga lagstiftnings- och andra åtgärder.

Helsingfors den 9 juni 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Heidi Hautala /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Paavo Arhinmäki /vänst (delvis)
Timo Heinonen /saml
Antti Kaikkonen /cent
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /saml

Krista Kiuru /sd
Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml (delvis)
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Markku Pakkanen /cent
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Tero Rönni /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.